

11 . Baia | Județ: Tulcea | Punct: Acik-Suat | Anul: 2019

Anul: 2019

Cod RAN: 159794.09

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca greacă, Epoca elenistică, Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie

Tipuri sit: locuire, descoperire izolată, descoperire funerară

Categorii sit: Neatribuit, Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Alexandre Baralis, Pascal Lebouteiller, Vasilica Lungu, Răzvan Pantelimon, Răzvan Plederer, Marius Streinu, Alina Streinu, Tsvetana Popova, Myriam Sternberg, Ilie Marian Tufaru, Olga Boubounelle, Marco Milan, Nicolas Morand

Instituții: Musee du Louvre, Paris, Institut Français d'Etudes Anatoliennes, Istanbul, Institutul de Studii Sud-Est Europene, București, Universitatea București, Instiuție Nedefinită, Institutul Național al Patrimoniului, Muzeul Municipiului București, Institutul de Arheologie, Sofia, Bulgaria, Université de Provence Aix Marseille I - CNRS MMSH-Centre Camille Jullian, France, Institutul Național al Patrimoniului, Université Paris X - Nanterre, École Normale Supérieure, Paris, France, Instiuție Nedefinită

Raport

Date tehnice

Reper: 1,96 km de statia de pompare a apei; 6,1 km NNE de satul Sinoe, 8,3 km de satul Mihai Viteazu; 9,6 km S-E de satul Baia.

Descriere: Din punct de vedere geografic obiectivul arheologic este amplasat pe o fâșie de pământ cu aspect peninsular fiind delimitat de Lacul Golovița, pe latura de NE-SE, și de teren arabil, pe latura de NV-SV.

Reper hidrografic: Lacul Golovița

Coordonate: 44°40'28.61"N, 28°46'26.37"E

Forma de relief: promontoriu de înălțime medie, ce coboară în pantă spre lac. Utilizare teren: pășune, depozit de stuf și teren arabil.

Scurtă prezentare

Fotografiile aeriene și din satelit oferă posibilitatea identificării, pe platoul numit Acic Suat, a unei arii intens locuite, învecinată spre sud și vest cu o amplă zonă de necropole, unde fotografiile satelitare prezintă formațiuni circulare de tipul celor din necropola Orgamei sau Istrosului. De asemenea, se pot observa mai multe căi de acces (drumuri) dinspre și înspre zona locuită, unele dintre acestea fiind orientate spre sud-est de-a lungul malului lacului Golovița, în direcția cetății Istros/Histria, altele către vest.

Informațiile anterioare (vezi bibliografia) și cercetările noastre de suprafață și cele sistematice au demonstrat prezența a patru perioade importante de ocupare a zonei, repartizate după cum urmează:

1. Perioada neolitică

Frecventarea zonei în perioada neolitică este sporadică, fiind demonstrată de două fragmente de topoare fragmentare și de fragmente ceramice descoperite în straturile târzii din perimetrul cercetat.

2. Perioada greacă arhaică

Perioada greacă este bogat confirmată atât prin prezența materialului ceramic din suprafață, cât și de informațiile transmise de cei care au cercetat zona înaintea noastră, la care se adaugă rezultatele obținute în urma săpăturilor din ultimii ani (vezi bibliografia). Din această perioadă a fost descoperite locuințe, vetre și

o mare construcție rectangulară tri-modulară cu urme de vatră din pământ galben bătătorit și ars. Materialul ceramic descoperit în aceste amenajări și în straturile aferente, cercetate parțial, este format în special din vase de import: amfore de Clazomene, Lesbos și Chios, precum și din vase din ceramică fină de tipul Late Wild Goat sau cupe ioniene Villard B2, sau din grupul vaselor din ceramică gri sau bej lucate la roată (căni, boluri, amfore de masă, lekanai etc.). Comparativ cu materialul de import sau cel colonial, vasele din ceramică modelată cu mâna sunt extreme de puține. Descoperirile de vârfuri de săgeți cu valoare premonetară se concentrează în intervalul dintre a doua jumătate a secolului al VI-lea a. Chr. și începutul secolului al V-lea a. Chr., susținând astfel cronologia sitului.

3. Perioada cuprinsă între sfârșitul epocii clasice și începutul epocii elenistice

Cinci locuințe, dintre care 4 cu fundații de piatră și pereții parțial din piatră, parțial din chirpic, unele cu acoperișul din țigle (L1, L2, L3), identificate în S1, S2, S3, S4, S4a, S4b, S4c, S10, date în secolele IV-III a.Chr., au fost cercetate parțial. În interiorul unei locuințe (L1) din S1 a fost descoperită o vatră amenajată la nivelul solului cu urme de arsură intensă. În locuințe L2, din S3, și L5 din S2, cercetate parțial, o bună parte a inventarului a fost surprins pe loc sub zidurile de piatră prăbușite sau sub presiunea pereților din lutuială pe schelet de lemn. Aici s-a descoperit o importantă cantitate de materiale de construcție, vase ceramice, în special amfore de Thasos și Heraclea Pontica, unele șampilate, precum și mai multe greutăți de război de țesut, toate databile între a doua jumătate a secolului al IV-lea și începutul secolului al III-lea a.Chr. O trăsătură importantă a locuirii de epocă greacă rezultă din amenajarea îngrijită a spațiului de locuit, reflectată în prezența unor pavaje din blocuri mari de piatră.

4. Perioada romană timpurie

Deși așezarea este distrusă parțial atât de lucrările agricole cât și de eroziunea solului (terenul fiind în pantă), cercetarea noastră a dus la acumularea unor importante informații privind arhitectura domestică, planimetria și funcționalitatea unor construcții din piatră, date în epoca romană. Au fost descoperite locuințe cu mai multe compartimentări, cu pereții din piatră, dintre care una a fost săpată în ultimii ani (vezi Sectorul VI).

Din sectoarele cercetate, a fost analizată preliminar o mare cantitate din ceramică. Mobilierul ceramic este, în cea mai mare parte, de factură romană, cea lucrată cu mâna (getică?) fiind în continuare sporadică. Această constatare este surprinzătoare, în condițiile în care în situl Argamum ceramica locală modelată cu mâna (getică ?) de perioadă romană (sec. II-III) deține o pondere destul de mare. Dintre vasele de import, au fost individualizate ulcioare amforoidale (superioare, ca număr, amforelor) și amfore, ultimele provenind din mai multe centre de producție: Heraclea Pontica - tip Selov A-B și Selov B, din spațiul egean - tip Berenice MR 5 / Zeest 80, Kapitan II, nord-pontice tip Zeest 84 - 85, amfore Dressel 24 târzii realizate în Cos și Pelopones, LR 2 timpurii realizate în Pelopones. La nivelul veselei de masă întâlnim atât formele pergameniene (Hayes 1 Çandarli; Hayes 3 Çandarli), cât și moesice (boluri cu barbotină și un platou, realizate în atelierele orașului Nicopolis ad Istrum) și provinciale. Alături de oalele pentru depozitare și de gătit (cratițe, castroane, capace), întâlnim, de asemenea, și tipuri specifice ale veselei de băut, cum sunt ulcioarele și ceșcuțele cu corpul globular; dintre alte categorii ceramice, opaițele sunt identificate în număr redus.

Metode și tehnici. Dintre metodele și tehnicile folosite amintim:

- degajarea succesivă a straturilor și notarea rezultatelor pe unități stratigrafice (US); înregistrarea lor s-a făcut zilnic, cu ajutorul unei stații totale;
- fotografierea periodică din dronă și fotografii de detaliu;
- desenarea profilelor și a situațiilor stratigrafice;
- recoltarea integrală a materialului arheologic rezultat;
- recoltarea integrală a materialului paleozoologic;
- recoltarea de eșantioane pentru analizele de polen, paleobotanice și microbiologice din contextele închise;

- înregistrarea GIS și prelucrarea datelor topografice în vederea completării planurilor deja existente.

Rezumatul cercetărilor din anul 2019

Raportul privind săpăturile arheologice sistematice de la Acic Suat, com. Baia, jud. Tulcea, este realizat conform acordului de parteneriat între Institutul de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române, Muzeul Luvru și Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, pe baza autorizației pentru Cercetare Arheologică sistematică, nr 167 din 14.05.2019 și a Permisului pentru desfășurarea activității, nr 9107 din 27.05.2019, eliberat de Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării din Tulcea.

Așezarea (Cod RAN 159794.09) se întinde pe o suprafață de aproximativ 200 ha, inclusiv zona de necropole, și este propusă pentru Lista Monumentelor Istorice prin intermediul Direcției Județene pentru Cultură, Tulcea.

Pentru aceasta campanie, a fost planificată continuarea cercetărilor în trei sectoare:

Sector IV: a fost lărgită suprafața zonei centrale, acolo unde se află cele mai importante monumentele arhaice și elenistice dezvelite în anii trecuți, prin trasarea unor noi secțiuni către vest și nord, cu scopul dezvelirii complete a edificiilor.

Sector VI: au fost dărâmați toți martorii interni, activitatea de cercetare concentrându-se, apoi pe curățarea zidurilor, delimitarea corectă a compartimentelor și urmărirea nivelurilor de ocupare.

Sectorul VII: într-o zonă centrală a promontoriului, au fost deschise două noi secțiuni, notate VII α și VII β , cu scopul de a cerceta o aglomerare de material arheologic, identificată în anii trecuți prin metodele de detectare geomagnetică.

Sectorul IV

Sectorul SIV (Fig. 1), trasat și cercetat parțial în anii trecuți, a fost redeschis pentru cercetarea integrală a unor construcții din epocile arhaică și elenistică. Aici au fost deschise două noi secțiuni cu dimensiuni variabile pe laturile de vest și nord cu scopul de a dezveli integral monumentele din piatră. Eforturile echipei de cercetare s-au concentrat în special asupra anumitor unități stratigrafice, printre care US21, US25, US34, US51, US55, US56, US 61, US 62, US 63, US66, US 69, US 71 bogate în material și informații. Cele mai dense informații provin din US25 care constituie umplutura construcției arhaice – clădirea cu pereți din calcare de culoare galbenă (Fig. 1). Este vorba de o construcția trimodulară de formă rectangulară, compartimentă în trei unități inegale, dintre care cele două laterale cu dimensiunile de 4.75 x 4.36 m, respectiv 8.70 x 4.60 m pentru piesa centrală. Pereții sunt realizați din calcare mărunțite de culoare galben în amestec cu pietre mici, probabil, cu ajutorul unui cofrag din material perisabil, lemn sau trestie. Umplutura din toate cele trei compartimente era formată dintr-un pământ negru cenușos cu urme de cărbuni și paie arse, de lipitură arsă și alte resturi de construcție. Din acest strat, în care s-a coborât până la o adâncime variabilă de 0.85/ 1.0 m în jumatea vestică a modulului central, până la -1,32/5 pe profilul modulul estic, s-a recoltat o parte importantă din materialul ceramic de epocă arhaică (Fig. 1), oase de animale, păsări și pește, precum și o cantitate importantă de eșantioane pentru analize microbiologice. Pe latura de nord a construcției, s-au înregistrat descoperiri importante de ceramica fină pe un nivel arhaic, amfore și oase de animale. În capătul vestic al primul modul, s-au suprins deasupra nivelului edificiului arhaic resturile unei locuințe elenistice cu vatră (US 32-33, 36, 54) din ultima fază, datată cu ajutorul amforelor de Sinope și al ceramicii fine cu firnis negru și decor „west slope” de la începutul secolului al III-lea a. Chr. O groapă elenistică (US56) perforază, de asemenea straturile arhaice pe latura de nord a construcției elenistice (Z3) în dreptul modulului central al amenajării arhaice. Pentru construcția de epoca elenistică, se remarcă prezența a doua faze (F1 su F2) identificate prin suprapunerea unor ziduri (Z1-Z4) cu textură diferită și a unei dărâmături masive de piatră în amestec cu chirpic și țigle. Materialul ceramic este bogat și variat, fiind format în special din amfore de transport din Thasos, Chios și Sinope, unele cu ștampile, ceramică comună și fină de import.

La est de zidul elenistic fragmentat de pe latura estică a sectorului săpat (Z6), înregistrat spre latura de est a marelui edificiu tri-modular arhaic, s-a înregistrat o dărâmătură masivă de blocuri de piatră, deasupra unui strat argilos galben deshis (US47). Construcția pare să aparțină celei de-a doua faze elenistice, databilă la începutul secolului al III-lea a. Chr. Sprijinită de zidul arhaic și în afara lui, s-a descoperita in situ o rășniță

cu pânlie de tip grec (Fig. 4; secolele IV-III a. Chr.). Descoperirea este pusă în legătură cu marile construcții din epoca elenistică (Z1-Z6).

Sectorul VI

Sectorul SVI (Fig. 2, 3), trasat și cercetat parțial în anii trecuți, a fost redeschis pentru cercetarea integrală a construcției poli-modulare de epocă romană. Primul strat săpat în anii trecuți până la adâncimea de 0.25/0.30 m a fost amestecat continuu de arăturile practice înainte de anul 1989. Sub acest strat au apărut zidurile, mai mult sau mai puțin distruse ale unui mare complex poli-modular. El pare să se fi format în timp, prin adăugarea de spații construite din piatră, folosind, de asemenea, lemnul și chirpicul. Câteva fragmente de țigle de acoperiș, sugerează faptul că o parte, dacă nu în totalitate, a fost acoperită cu astfel de material, care a fost recuperat în momentul părăsirii acestui spațiu. Identificarea unor ziduri (Z1-Z25) cu textură diferită suprapunse și a unei dărâmături masive de piatră în amestec cu chirpic, înconjurată parțial de borduri din piatră de calcar marunțită, sugerează prezența aici a două faze (F1 și F2). Pentru cercetarea acestora, au fost înlăturați martorii, insistându-se pe curățarea zidurilor și a nivelurilor de folosire în diferite etape. S-a lucrat în paralel în mai multe casete – C3, C10, C11, C19, C20 – pentru a se obține suprafața totală ocupată de construcția cu mai multe încăperi cu destinații diferite. Aici s-au săpat mai multe unități stratigrafice, printre care US35, US36, US37, US40, US48, US53, US54, US55, US67, US73 ... până la adâncimea de 0.45/0.60/0.70 m. Pământul degajat, de culori și consistențe diferite, era amestecat din abundență cu pietre și cu fragmente ceramice, iar din loc în loc, cu fragmente de chirpic. Materialul roman este format în special din ceramică fină pontică pentru servit, din vase de bucătărie și de uz comun, în timp ce vasele de stocare a alimentelor sunt rare. Amforele (Fig. 13) și vesela de masă reprezentată de forme pontice (Fig. 12) și rar pergameniene (Fig. 11; Hayes 1 Çandarlı; Hayes 3 Çandarlı); fragmentele de la vase moesice (boluri cu barbotină și platou, realizate în atelierele orașului Nicopolis ad Istrum) și provinciale, sunt printre cele mai frecvente. Oalele pentru depozitare și de gătit (Fig. 14; cratițe, castroane, capace) sunt de asemenea frecvent întâlnite în stare fragmentară. Printre cele mai slab reprezentate sunt monedele, un singur exemplar de bronz (Fig. 15), fiind găsit în SVI, C16, US54, la 0.45 m adâncime.

Pe latura de nord-vest a Sectorului VI s-a putut observa ca aceste amenajări de epocă romană timpurie suprapun un strat consistent de vestigii arhaice (US 48/73) care coboară până la 0.60/0.80 m oferind posibilitatea colectării unui bogat și variat material ceramic răspândit, din care am selectat aici un fragment dintr-o oinochoe pictată în stilul „caprelor sălbatice” (Fig. 6; „Late wild goat – LWG”), boluri ionice cu benzi (Fig. 7) sau amfore de transport importate (Fig. 8). Cele mai frecvente sunt amforele de Clazomene, Lesbos și Chios, bolurile cu benzi și vasele din ceramică gris lucrate la roată (Fig. 10).

Sectorul VII

În Sectorul VII (Fig. 3), deschis în acest an, au fost trasate două secțiuni: prima a fost secțiunea VIIα, la est de Sectorul VI; perpendicular pe ea, a fost adăugată spre sud secțiunea VIIβ, fără să fie separată prin martor de pământ de prima. Au fost înregistrate mai multe unități stratigrafice (notate US1, US2, US3, US4...). Secțiunea VIIα, cu dimensiunile de 15 x 2 m, au fost orientată pe direcția est-vest. După înlăturarea stratului de vegetal (US 1), urmează un strat variabil de pământ prafos și cenușos din loc în loc, amestecat cu pietre, bucăți de lipitură arse, alte materiale de construcție și fragmente ceramice. La baza acestuia am înregistrat nivelul unei podele de lut, degajate pe o lungime de 1.40 în interiorul secțiunii, la o adâncime de 0.30-0.40 m. Pe latura de sud, s-a cercetat o groapă care perforază podea și coboară până la 0.60 m. Din stratul de deasupra podelei și din cel aflat în imediata ei apropiere, la exterior, s-a colectat o cantitate importantă de oase de animale și pește, alături de fragmente de amfore de transport elenistice (Sinope și Thasos, în special), ceramică fină cu firnis negru (cantharoi elenistici, platouri de pește). Tot de aici provin și două greutatea de război de țesut de formă piramidală, cu înălțimea de 10 cm și latura mare de 8 cm. La – 0.10/0.15 sub un nivel de chirpic atribuit podelei elenistice, apare din nou un strat prafos și cenușos din care provine un fragment de bol arhaic decorat cu rozete (sec. VI a. Chr.). În această secțiune au fost identificate numeroase alte materiale fragmentare, atribuite ambelor perioade de timp amintite.

Secțiunea VIIβ, cu dimensiunile de 10 x 2, a fost orientată nord-sud. Primul strat de pământ degajat până la 0.20-0.25 adâncime, este un strat vegetal care a fost răscolit în trecut de mașinile agricole. De aici provin numeroase fragmente ceramice, în special de amfore de transport elenistice, dintre care cele de

Thasos domină cantitativ celelalte centre atestate, precum Sinope și Heracleea Pontica. Sub acest strat au fost identificate în partea de nord a secțiunii două grupări din pietre fără o formă bine definită. Stratul prăfos cenușos (US 2) se continuă și în această secțiune, din care a fost colectat un vârf de sageată cu valoare premonetară (secolul al VI-lea - prima parte a secolului al V-lea a Chr.). Din păcate, nu au fost sesizate clar structuri de ziduri, ci numai un nivel de frecventare a zonei sub forma unei suprafețe întinse de pământ întărit pe care stăteau pietrele dintr-o dărâmătură asociate cu alte materiale arheologice. Din pământul degajat, au rezultat mai multe fragmente ceramice din epoca elenistică, reprezentate de amfore fragmentare de Thasos și Sinope, de vase fine de servit, precum cantharoi și boluri cu firnis negru, ceramică comună. Vasele de stocare și cele lucrate cu mâna sunt cvasi-absente.

Conservare primară. La sfârșitul săpăturilor, au fost luate măsuri de conservare primară, întreaga zonă fiind acoperită cu folie de celofan, fixată cu pietre și saci de pământ.

Locația arhivei

Conform protocolului semnat între cele trei instituții: Institutul de Studii Sud-Est Europene (ISSEE) - Academia Română, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale (ICEM), Tulcea și Muzeul Luvru - Paris, arhiva se află depozitată la ISSEE-București și la Muzeul Luvru din Paris, iar patrimoniul mobil la ICEM Tulcea.

Valorificarea rezultatelor

Unele dintre rezultatele obținute au făcut obiectul unor studii de specialitate apărute deja în diverse publicații din țară și străinătate, sau prezentate la diferite manifestări interne și internaționale (vezi listele atașate). La sfârșitul campaniei din anul 2019, grație rezultatelor excepționale obținute din analiza materialului ichtiologic, s-a planificat organizarea unui colocviu internațional cu tema: *Pêche et ressources halieutique en mer Noire dans l'Antiquité: pour une approche géographique et régionale*, programat la Aix-en Provence, în martie 2020, având ca organizatori pe Myriam Sternberg și Alexandre Baralis. Datorită dificultăților întâmpinate în ultimul timp în domeniile sanitar și economic, această manifestare a fost reprogramată pentru anul 2021. Publicarea primei monografii este planificată pentru următorii ani.

Bibliografie

- V. Palade, ActaMM, 9-11, 1987-1989, p. 45-51.

Informații suplimentare online

[Raportul 6304 din cronica.cimec.ro](https://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
